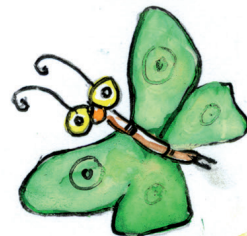
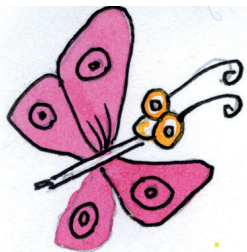

Амцабз

№3, 2026 ш.

ИИУН 1 -
ЖАЛАРБЖЪАРАТЭИ
АХЭЫЧҚАА РЫМШ!

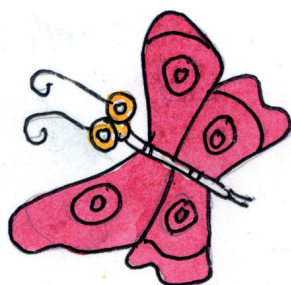
МҚАМШ!

Цэыкэбар, цэыкэбар еицылан,
Ицхэраауа азыхь зиас духоит.
Храк анаѳс еихау ѳаеке ухоит,
Анѳа имѳа уѳеицш уаѳыларц.

Цэыкэбар, цэыкэбар еицылан,
Ицхэраауа азыхь зиас духоит.
Ххьыбѳар, Аѳсны Ду зыгэѳыхоу,
Ижэлар духарц иааитцагылоит...

Геннади Аламиа

*Баграм Шынкэба
Аңсны жэлэр рпоет*

АИААИРА ДУ АМШ

Жэлэр рыңсҕазаараҕе иҕоуп мышқәак,
Ирхаштран иалшом урт алушәак.

Убарт иреиуоуп ыынҕажәи акы,
Шыжымтанк айбашьра амца анакы.

Уи аены данақәла ҳадгьыл аға –
Ҳанасың ҳазықәгылт ҳарт ҳацәнымырха.

Ахьта-цәгьа, асытәхәа, нас аңшаа,
Алағырз, агәәкра, нас агәыроа, –

Ипышәауа хнеиуан, ҳамч еизакын,
Аиааира ҳашьтан, аиааира ҳтахын.

Иҕагылт ашықәс, ыынҕажәи хәба,
Иҕагылт амш – май мза жәба.

Уи аены назаза ҳаға дтахеит,
Аиаша аиааит, аиаша иагеит!

Иахьа еипш шәышықәса цалааит иҕакәкәа,
Иахьатәи ҳамш калом ихәашьуа!

Иахьа еипш икаххаа мраны ипхалашт,
Аиааира иамшны назаза иаанхашт!

Ажурнал «Амцабз» аредакция гэык-ңсыкала идырныхэа-лоит еицырдыруа апоет, аитагаф, ауаажэларратэ усзуфы, Аңсны Аҳэынтқарратэ гимн автор, ажурнал «Амцабз» аредакцияфы шықэсырацэала аңбабаа ду збахуо, ажурнал «Ақазара» аредактор хада, Аңсны Аҳэынтқарра Ахада Бадра Гэынба Иусңка инақэыршэаны, аңсуа милаттэ литературафы илагала дуи бафхатэра ҳаракыла ирғиаратэ усуреи рзы ианаршьаз Аңсны жэлар рпоет хэа ахыз ҳаракы. Изеиғваршьоит агэабзиара, арғиаратэ гэамч, аңсынңры лаша.

Геннади Аламица

АБРИ АУП СЫЦГЭЫ ЗАКӘУ

Сыцгэы ңшза хэатэхатца,
Уахьнымхалар аңатца,
Еиңш фыза дқалазом,
Ауаа рыгэҫа дубазом.
Ахы шышьны
Ацыхэа укырц
Уаналага, уи ашьапхыц
Даара, даараза ицаруп!..
Аҳэынаңқэа ргэырғануп,
Абас аҳэынаңқэа зыбжьаз,
Ирышьтазам урт ңхарс,
Аханатэ иднардырит хаала,
Еилыркаауа цгэы бызшэала,
Имшэа-имырҳа, иаармузар,
Ишалшо иаргыы ац днарбар.
Убри ауп, ҳафнаҫафы,
Хэынаң зықам акфыорафы.

* * *

Амза жәфамтцэышэ инытшэеит,
Лакә-лакә хашта инташэеит,
Еиңш мпыл кэымпыл қамлац,
Краамта иларшэын ашьац,
Смаҫа идэылтцра иазыңшын,
Саштаф ахэмарра аҫахын.
Нақ ианырңан – арахь икырц,
Дасны ажәфан ахь ихынирхэырц,
Рыбла рхаччарц зқыы ецэа.

Лаша-лаша, игэырғьатцэа.
Амза жәфамтцэышэ
Мпылны иантоу,
Илакәуп – ңхыззам,
Асаби дңыруа дызлоу!

АЦАН ХАЦА

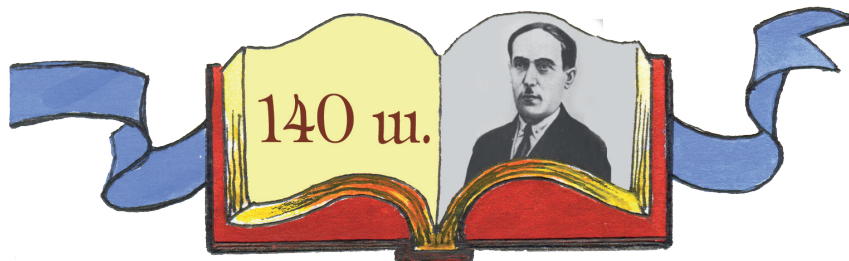
Арха ихызан,
Ахра ихчнызан,
Адунеи ду
Ихьтәу гаран,
Дкьаасуа дгаран
Ацан хаца.
Иарбан шәагаз
Уи ишәагаа
Злоушәо иказ?
Шака дыказ
Акара шәкы
Цака дыкан,
Мышкы ихьцны
Шәышықәса
Ницуан,
Ацан хаца
Хәычыс иршьоз,
Дыцәоу
Аңьыршьоз,

Агәар дтыцны
Амшын дыруан,
Ажәѡан дацан,
Ацта пхьазо.
Ацан хаца
Адунеи ацантә
Данхынхәуаз
Игәарахь –
Ацангәарахь
Домбеик дацан,
Атырас амцан
Ирымаз чаран,
Гәырғьа ччаран
Аенынтәарак,
Аухантәарак
Ацан жәлар зегь...
Ари лакәзаргь,
Ус ажәабжьзаргь
Агәра угароуп,

Ма ацангәара
Уаѡсны уцароуп,
Ацан
Дшышәахәо
Умахароуп,
Ацан
Дшыкәашо
Умбароуп,
Удагәахароуп,
Улашәахароуп.
Ус камлароуп,
Ацан хаца
Уара иухәо,
Сара исхәо
Деикәнархароуп,
Уара уыла,
Сара сыла ари адунеи ду
Дақәлахароуп...

Асахьатыхьы Марина Лакоба

Самсон Цанба

АШЬХА ТЫЦХА

Апоема ацыңџааха

Аңсынтэыла ишьхаңшзаха
Амшын еикэа афыкэыршоуп,
Уи зтэылоу, Аңсны цшза –
Кавказ шла аңха лоуп.

Узыршанхаша хэы цшзак афы
Дыкэгылоуп лара лхата,
Дбырлашха, дымсырқыаадышха,
Дыссирха, деихышэашэо!

Еихатыруа, лыбғазара еиҫкаа
Ицшзаза иакэыршоуп –
Мака мыцхэрас иңаны,
Ашэт быбышқэа зеиҫғакам!

Лышэцатэы зегь – гәил лыхуп,
Илхыныхэхэы, ицшзоуп цэгьаза.
Иацрышэшэоггы аффы хаа,
Ицоит хара илаха-лахауа.

Лыжэоахыр тбааггы цшзаза
Икэыцсоуп лыхцэы кэазауа,
Ицшқаза, ихьцштэылаха,
Илакы-лакыуа илхыыхэхэы.

Лхы-лфы цшза еихаччоит,
Лыбла тшаша тыңыцаауеит,
Дшеибакэу, уахылыхэаңшуаггы,
Адунеи лара илныцчалоит!

Митэы шықаса дыкэгылоуп лара,
Уи ахэы ҳарак дымраха.
Дыкэыңшуеит хыхьынтэ, днахэы-аахэуа,
Лыдгьыл цшзара ҫыашыауа.

Амра-хаа лыхэаччоит,
Хыхьынтэи ихаракза,
Игэыргыа-хэмаруа илзаанашытуеит
Ишэты-какачха ааңынра...

Нахьхы, лаңхыа еишыылха,
Амра агэы ихыччала,
Еилаарцыруа, иразынха
Амшын гәду дхыңшылауа...

Митэы шықаса дыкэгылоуп лара,
Уи ахэы цшза днаңшы-ааңшуа,
Иңыашыо илыкэыршоу адунеи цшза,
Дызлаңшуаггы лашыцэа-хацэа.

Ус дшыҕаз, мыш каххаак азы,
‘Енак, цстхэак цъара ианхымыз,
Жәѡани мшыни ахьеиларсыз
Иаацэыртцит цстхэа еиқэатцэак.

Еиҳа-еиҳа ишазҳауаз,
Ула еилнарго ианыҕала,
Иаацэыртцит цлараны –
Аканцъа рацэа рмызгэытрақэа...

Урт ракэын агэырѡа-сасцэа,
Адуinei зегь еимыздауа.
Ахьы хэаахэтра бзиа избауа,
Еснагь иашьтоу жэлар ршьажэра...

Ашьха тыцҳа ишылбаз еицш,
Дықэхеит ахэы дшаҕьшаҕьо,
Лыла тыблаа ицо иалагеит,
Деибакы-еибакуа амца лкит...

Ирылалцеит лашьцэа-ахэҳэацэа,
Дрыцхьеит зегьы еибашьразы,
Ртэыла, Ацсны, аиқэырхаразы,
Ахақэитра ирымаз аанкыларазы!..

Инна Ахашба

АХЪТӘЫ ЦАҘХА

Ажәабжь

Кан иабду дышьхауафын, иааицмыркъязакәа Кесышықәса ирахә иманы дышьхашәон. Кан иҕахын, иҕахын акәым, иабду ашьхаҕа ирахә иманы амҕа даннықәлоз, дихьымтәыуакәа димышьтыцызт.

Игәалашәон: «Ашьхатың ҕшьоуп, уа арҕашқәа цәажәоит, аңша анасуа узырҕыр, ашьха иаламзо аңҕарақәа уанахәоит, аха уи абызшәа удыруа-зароуп. Ацарақәа рычырчырбжьы арахьтәикәа иреиңшзам зынза, ашәапыңаң риатәашья, маргәылтцшьа, рыбҕы анкарҕсо даҕаа цәак рыкәнуп, арахьлбааҕа иҕоу алаңш иахаргахьоу, иахашьяа-хьоу, иахкьяшьхьоу, згәынкыыбжьы хмаҳаз, зылабжышқәа хамбаз иреиңшзам зынза. Урт ирхылаңшуеит ихамбо амчқәа, уа иртәартоуп Ажәеиңшьяа, Анана-Гәында, Афы реиңш иҕоу анцәахәқәа. Урт рыбла царуп, ухымҕаңгашья иахәаңшуеит, игәнаалам ухымҕаңгашьяз уахьдырхәуеит», – абарт иабду иажәақәа илымха иҕафуан есымша.

– Избан, арахь ус изыкәмзеи? – хьяас имазгы убри акәзан. – Иацы ашкол аҕы Мкани сарей хәхьеисыз рбозтгы, урт амчқәа изхараз дахьдырхәуаз! – даақәыңсычхәит Кан.

– Даду сынтәа ашьха симгар зузом! – ааҕихәааит игәы. – Икацатәузеи уахь сигарц азы? – дтәаны дхәыцун акраамта. – Издыруада, даду иааихәо зегь касталар, иажәа ҕбамтәкәа сицхраалар, хәычы-хәычла дазыкасталар – срыцхашьяны сигаргы... – гәыҕрак иман.

Даду излеихәо ала, ашьха амш бааңсқәа адыруеит, анакә хчылоит уахьцо умбо, адыд-мацәыс аҕарцәгьоит, иааигәазаны иувахысуеит, амашәыр ахылҕеиаргы калоит хәа иахәхьаз дшацәшәозгы, иабду диқәгәыңуан, уи илымшара иҕоузеи хәа дихәаңшуан. Аха изеилымкаауаз, иабду ибзиан идыруан, Кан ашьха ацара шитәхыз, нас изиҕахымзеи уи уахь игара? Акырынтә абри азцаара иҕаңхья ишықәиргылахьазгы, еилкаашья изаҕомызт,

иабду диазцааргы дацәшәон, зным-зар-зны сышҗеимгари хәа агәыгра имазгы ааимызхша атак иахар хәа.

Абду иееибитон, арахә иманы ашьха ахаларазы. Кан маза-аргама иабду ихымҗаңгашья дацклацш-уан. Гәыҗракгы иман. «Издыруада?..» – игәы дынҗацәажәахуан җаңхья.

«Иаба,ианба?» – илымҗа иҗаҗуан уи абжыы маза. Издыруада уи ашьха иго урт ашьтыбжықәа арахынза иааҗуазар, аха урт зегы ираҳазом имхәахьеи иабду.

Кан изымычхазт, иабду диазцааит: – Даду, ашьха ухаларц азы шака шықәса ухыҗуазар акәуи? Абду дааңышәырччан, ихы инапы нықәшьны – уара уақара, – ихәеит, Кан дшеигәыргъоз дырны.

Ихы-иҗы аалашеит Кан усқан, зегь реиха уа дыззыңшыз ашьха бызшәа иахауоу-имахауоу аилкаара акәын. Аха иеырқасаны иабду иимырбарц иақәикит дшеигәыргъаз.

Абдуи амаҗеи амҗа иқәлеит ашьхака, Кан изы уи иҗстазаараҗы зегь реиха дзеигәыргъоз мшны игәалашәон.

Абду амаҗа дңишәарц, хәычы-хәычла дрышьырцылон ахьшьцәа рдунеи аңқарақәа.

– Ишҗаңшзоу! – ихәеит, Кан иааңьяшьяны, ашьха ашьапаҗы адәы ңшза хәычы илаңш изадымго. Ус, илаңш нарықәшәеит ашәт хәычқәа, абла хәычқәа змаз. Аңша анас, инхытыр-аахытырит, усқан Кан «бзиала уаабейт, арҗыс» рхәаз-

шәагы иаҳаит, азныказ дагьяагәыргъеит, аха шәаракгы дааилнашьяаит.

Шыбжьяара амңын шықаз, ихалеит аҗың ахықаз. Аңхыз иалаз иеиңш акәын Кан дшынаңш-ааңшуаз. Иаразнак илымҗақәа кыдҗан азырҗара далагейт. Ажәҗан агәы данааҗаңш, игәы нҗыңсааит, ңштәык хәа аман иахьяда иимбаңыз, ииаҗәкақараза убла алашара аахнакыртә, «сара ара еиха слақәуп» – илымҗа иааҗасит бжык, уи ажәҗан иабжыын.

«Илаќаытќаызар?» – даду диазцаап:

– Даду, ара, ашьха ажәџан еиќа илаќаума? – иабду днаидыххылт.

– Кан, уи ус зегы ирызгәаҗазом, ура иузгәаҗазар, угәра гоуп ауп иаанаго, илаќауп, ааи, ара зегь җшыхәуеит, бларацәа уқәкуп, ухымџаҗашья иахәаҗш-уеит – аҗак җаитцеит абду.

– Нас саргы сыҗшыхәлап, – җымҗзакәа иҗынеихеит Кан. Уинахыс аҗса-бара иеынагәыларшәны, акәа дынтатәеит.

Кан, сыбла уахьямбо ахара умцан хәа иабду иеихәахьяз шигәалашәозгы, зны-зынла ашьха ашьапаҗы ишьҗаз адәы җшза хәыҗ ашќа дылбаауан, адәы аҗыхәан зыбжа адгыл иҗыхәхәоз ахахә днықәтәан, азырџра дналагон.

Адәы аҗыхәан илаҗш нақәшәеит ақәасаб ашьапы ауқәа шшәыр-шшәыр-за, иааҗылан, арҗыс инаихәаҗшын, җаанатит: – Саргыс схала сааит аранза, иуархәахьюма ишшәарҗоу, ари адунеи хәцәдуҗәоуп уаргыс саргыс маќа-на, ара амц ухәар җалазом, ажәџан лаќауп, иахәуеит. Хәзшаз лахь уиҗоит, ара ашьха аҗыҗ җшьоуп, иҗқьоуп, иуќьяшьыр җалаз-оо-мм... – ашьхақәа инарҗыџын, ақәасаб ныҗабейт.

Кан уажәшьҗа ашьха еиќа дашьҗылахьян, дымшәазейт.

Ажәџангы иахамашь ақәасаб иахәаз?! – Кан ихы дџахан ажәџан дахь-наҗаҗшыз, амҗәыжәџа дуқәа еиххәа, ихиааланы җсаатә дук аҗырра ишаҗыз илаҗш ақәшәеит.

Аҗсаатә лаќауа, илаќауа ихаҗы игылаз атла ду инықәтәан, Кан имаха-җыз бжык нҗнагеит. – Ухы узақәгәыҗзеи, арҗыс, ара иҗышәоу, зхы изаиааиуа, изырџуа ирҗыпуп, иуахәауама ахрақәа ирҗаҗоу рыхҗәы лакьқәа кахәхәа җсрамџа иқәу арџашқәа рыбжы? Урҗ шәышәырак рнымларҗ ахрақәа рызәзәоит, уаргыс харгыс иахќьяшьыз, уа уахьянтәааз имзырџуа шәахьян-хо ижәуз, ишәамхауз иахырќьоу, урҗ шәатәыс еиҗхәуеит зегы.

Иуахама, иуахама, иуырха...

Иҗҗрааит уи аҗсаатәгы.

Ахьярхьярхәа рыччабжь игәы иаақәџит уи аҗсаатә назгәылҗрааз атла махәқәа, изџычоз абҗы иаҗәара.

«Заќа иааигәоузеи ахәыҗреи адуреи еимаздо аамҗа, унапы неитхыр уназартә аќынза, укьяасыбжь ааџуеит аранзагы, адунеи җьяшьатә иахҗыгә-лаз хәсас хәыҗы, иахья... иахья, абар ашьха ашьапаҗынза уааихьеит, ари адәы җшза иаҗәара иагәыҗаҗәахуп иуҗәымзыз, иагьузымҗшаауа ахьтәы цаҗха, уи амазақәа рдунеи агәашә иацаҗхоуп. Уи ацаҗха уҗыхьяшәар, ира-җәазоуп ара иубаша, аха уи ацаҗха зыҗшаахьюгы маҗџуп, иупшаазаргы, уи агәашә аартра җәгыоуп», – Кан илымха иҗаџуаз ажәақәа неиҗхьяттеит иабду ибжы игәы ианаақәыџ:

– Кан, уабаќоу, Каа-нн!..

Ашьхақәа ирҗыџны иааџуан аҗыҗбжы.

Владимир Бутенко

АХӘЫНАП ХӘЫЦЫ

Хәынап хәычык атыѳра ихәытатәаны амал дуи атыѳра дуи иазгәышьуан. Иаа-шар хәлаанза тәамѳахә амамызт, аѳбаа ду абон. Атыѳра тыжаара иаццо, аѳны иаѳаххауеит хәа иаампыхъашәоз зегъы архәазара иаѳын. Ус, лассы атыѳра хәычы, тыѳра духеит.

Аха, абар арыцхара! Атыѳра аѳаларѳа убас идуззахеит, ани Ацгәы пшза ѳаларѳа еипш, уи акәхеит.

АБГЕИ АБЖЬАСИ

Аѳыза, – Абга Абжьас ахы ақәнакит, – иабауѳахыз абни хъзашъа змамыз уи ашьабыста, абна, хәаигәара, Абынхәа цәыблагә хәуа ианықәу?

– Ашьабыста ус апыхъашәара мариа усым, аха иарбан гыгшәыгзаалак ахъз ду амоуп, Ахәажә еипшума!.. Абри сара иубо санажәлак, санымчыдахо, иқалап убасқан схы иаѳәасшьар, абри иқъашъу арыцхәхә ашьѳалара.

АГЬЫЧ

Аласба хәычы Ацгәы асаан ақынтәи абаѳ агъычит. Алаѳраѳы абаѳ анаанага, иадырит уи апшәма иацы иаиѳаз абаѳ зхырқәыѳаара иахъымзас шакәыз. Игәырғъар ахъахәѳаз, даара алахъ еикәнатцеит. Ацгәы азгъы иара азыхәангъы ипхашьон, избанзар уажәы ацгәеипш иаргъы гъычын.

Еиѳалгеит Амра Агрба

АРҶАРАТӘ ЕИЦЛАБРА

X-номинациак: «Иреиғу ажәеинраала», «Иреиғу ажәабжь», «Иреиғу асахья» рыла ишықәгылоу, Ацсны араионқәеи ақытақәеи ирытцаркуа ашколқәа ркнытә ахәыцқәа злахәыз арҶиаратә еицлабра мџацған ахәыцтәы журнал «Амцабз» аредакциакны.

Иара убас, аконкурс апроект аҳәаакәа иртагзаны рацхьазакәны имџацған «Рацхьатәи сцәыргакәтца» захьзыз, 10 шықәса зхьтцуа асахьатыхџы хәычы Даниела Кәыртоғлы лусумтақәа рцәыргакәтца. Уи илыдырныхәалеит Ацсны жәлар рсахьатыхџы Виссарион Цәыцьбеи асахьатыхџы Анна Сангәлиеи.

Итабуп хәа раххәоит аконкурс аиҶкаараҶы иҳацхрааз арцаџцәа, аҶаацәа, ажурналистцәа, зегь рацхьа иргыланы агәыхәлалратә цхьыраара хәзтәз: Г. Смыр ихьз зху АфонҶыцтәи аҳаҶы аиҳабы Чалмаз Мирон Михаил-иҶа, Ақәа ақалақь Администрациа аиҳабы Агрба Тәмыр Михаил-иҶа, Ридатәи ареликттә-милаҶтә парк аиҳабы Адамыр ЧанҶа-иҶа БагаҶелиа, Ацсны АхәынҶқарра ахәаахәҶра-ааглыхратә палата аиҳабы Тамила Валери-иҶҶа Мерцхәлаа.

Хконкурс иацаҶҶоит, гәацпыхәарала хәшәзыцшуп.

АХЭЫЦТЭЫ ЖУРНАЛ «АМЦАБЗ» АРЕДАКЦИА 2025 ШЫҚАСАЗЫ ЕИҒНА- КААЗ АИНДАТЛАРАҒЫ АЦААИРА ЗҒАЗ АЦАҒЦАА:

I атың

«ИРЕИҒБУ АЖЭИНРААЛА»

1. **Раста Кэытцниа**, Б. У. Шынкэба ихъз зху Аќэатэи абжьаратэ школ №1 ацафы.
2. **Амина Пачлиа**, Б. У. Шынкэба ихъз зху Аќэатэи абжьаратэ школ №1 ацафы.
3. **Наала Цкадуа**, С. П. Басариа ихъз зху Очамчыратэи ашкол-интернат ацафы.
4. **Сабина Зараќэуа**, С. П. Басариа ихъз зху Очамчыратэи ашкол-интернат ацафы.
5. **Ариханда Ҳашпҫа**, В. Пачлиа ихъз зху Пцаќэашьтэи абжьаратэ школ №1 ацафы.
6. **Мариа Адлеиба**, Е. Ешба ихъз зху Аќэатэи абжьаратэ школ №5 ацафы.
7. **Милена Гэынба**, В. П. Анќэаб ихъз зху Хэаќтэи абжьаратэ школ ацафы.

«ИРЕИҒБУ АЖЭАБЖЬ»

Леуан Агэхаа, Қ. Агэмаа ихъз зху Ғэа-
датэи абжьаратэ школ ацафы.

АСАХЬА

1. **Викториа Гыцба**, Тэанаархэтэи аб-
жьаратэ школ ацафы.
2. **София Какалиа**, Аќэатэи ахэыцбаҫа
«Алашара» аазамта.

II атың

«ИРЕИҒБУ АЖЭИНРААЛА»

1. **Дениза Кэазба**, В. М. Комаров ихъз
зху Аќэатэи абжьаратэ школ №6 ацафы.
2. **Сариа Бараќелиа**, Б. У. Шынкэба ихъз
зху Аќэатэи абжьаратэ школ №1 ацафы.
3. **Амина Қэаранзиа**, Б. У. Шынкэ-
ба ихъз зху Аќэатэи абжьаратэ школ №1
ацафы.
4. **Аинар Шьониа**, Б. У. Шынкэба ихъз
зху Аќэатэи абжьаратэ школ №1 ацафы.

5. **Аинар Кэакэасқыр**, А. М. Концьариа
ихъз зху Гагратэи алицей-интернат ацафы.
6. **Сандро Узун-иакэыбоғлы**, А. М. Кон-
цьариа ихъз зху Гагратэи алицей-интернат
ацафы.

«ИРЕИҒБУ АЖЭАБЖЬ»

1. **Александра Колбаиа**, Е. Ешба ихъз
зху Аќэатэи абжьаратэ школ №5 ацафы.
2. **Наала Кэазба**, В. М. Комаров ихъз
зху Аќэатэи абжьаратэ школ №6 ацафы.
3. **Даниелла Цыкырпҫа**, Д. К. Ко-
бахьиа ихъз зху Гэдоутатэи абжьаратэ
школ №5 ацафы.
4. **Астанда Чќэанпҫа**, Ц. Р. Хьйба ихъз
зху Баслахэтэи абжьаратэ школ ацафы.
5. **Емиль Гоциа**, А. М. Концьариа ихъз
зху Гагратэи алицей-интернат ацафы.

Даниела Кәыртоғлы,
Б. У. Шыңқабә ихъ зху Ақәәтәи
абжъаратә школ №1 атәәы

Сара цқа исыздырзом
аңсуа бызшәа,
Аха цсышәала исацәажәоит
сгәы.

Сара цсыуала скәашоит
уамашәа,
Аңсуа ақытан сынхоит
сығәғәаза.

Варлам Къетиа,
В. И. Попков ихъз зху Гагратәи
абжьаратә школ №2 аҕафы

Сынтәа, ииун 1 азы, 65 шықәса ихыӀраны дыӀан, изаамтӀамкәа зыӀстазаара иалӀыз, иналукааша апоет, аитӀагаӀ, хыӀхьазара рацәала ашәӀкәа ахәыцкәа рзы итӀзыжӀхьаз, ажурнал «Алашара» аредактор хада Анатоли Ианкәа-ицә Лагәлаа.

Анатоли Лагәлаа

АЦӘАЖӘА

Цқьа уаакәгыли ацакьа,
Абрантә иусырбоит ацәәкәа!
Зынза умѡашьяаит, амала,
Унацәкьарақәа абас ихаркәала!
Абрантәи шыта уешаӀаны,
Быжь-цштәык шамоу гәаӀаны,
Иуцәеиламхәакәа иузыцхьазар,
Быжьба ркынза узыназар...

A vibrant, child-like illustration of a landscape. A large, multi-colored rainbow arches across the sky from the top left towards the center. The sky is filled with soft, textured clouds in shades of blue, green, and yellow. In the upper right corner, a bright sun with radiating lines is visible. Below the sky, there are rolling hills and mountains rendered in shades of blue and green. In the middle ground, a small house with a red roof and a porch sits on a green hill. To its right is a smaller structure with a blue roof. A winding path leads through the landscape. In the foreground, there is a field of yellow and white flowers. A hand is visible on the left side, reaching towards the scene. The overall style is soft and textured, characteristic of pastel or crayon art.

Уа азә ихъз уѣытымшәааит,
Ухапыцқәа уцәытымшәааит!
Анкъа ишаабац, нхашәала,
Ус гәаныла уцәажәала!..
Шьоукгы ирхәоит, илакәхоит,
Узеигәыгуа уакәшәоит.
Ухал, иахьубартоу ацакьа,
Цқьа аеазаанза ацәакәа!

Асахьагыхоы Марина Лакоба

АБЗИАРА АМЧ УАНАҚӘГӘЫҒУА

Ғагалантәи амшқәа руаказ, аңшатцәытцә уыууа алақәырафәы иґагылаз афн хәычы иакәшон. Усгыы зкапсара иафыз абығь џежьқәа цыруа ахауа иалан. Аенышыбжьон аденцъырқәа царда жәпала иґалахан, афны иахылцуаз алфатцә еикәатцәиуа ажәфн ахь ихалон. Аңсабара агәалақамызт.

Афны афнытқәа ицқьаза еилырган, зегы ртыққәа рфәы иқан. Акәындхә икфәтәаны ихәмаруан џыцъа азґабцәа хәыцқәа, ран рааигәара акфәфара дыкқан. Иага деичақазаргы, лчашыла нтәеит. Ашыла макъана иахылымаз лгәы шышьтнахуазгы, мышкы кырынтә абыста ма ашыламгәал афара цәгъан. Ашьақар лымтәеижьтәи акраатцуан, аахәара лтаххаргы, иқамызт, иқалазаргы, ахә лымамызт.

Аңсны ахы инаркны атыхәақынза аибашьра иамеханакхъан. Аблокада итакыз ақытақәа рыпстазаара иахашшаартә иқан, аха фымт аибашьра ажәа атынчра ала иңсаххоит, уанза ихачхароуп, ахымфас иафәгылоу ргәы кахмыжьроуп хәа ихәыцуан.

Ахәыцқәа ран Асида лхатца Нар деибашьуан Аңснытәи архәтақәа руак афәы. Урыстәыла ахтнықалақь азааигәара инхоз Нар, итәыла ашәартара иштагылаз аниаха, иңшәма лхәыцқәа лыманы арахь цсшьара дааны дықан. Уанза зусура ззаанмыжьуаз, афенытцәкьа Аңснықәа амфәа дықәлеит, данаа, иара идырра иаха иахьатаххаз мраташәаратәи аган афәы аибашьцәа днарывагылеит.

Аңсны мрагыларатәи аган афәы инхаз Асида лхәыцқәеи ларей Нар дрымбеижьтәи цытк цуан, аха ирдыруан дыззықәпоз. Асида дшәон илышаз амла, ахьта илцәакыр хәа, здунеи зыңсаххьаз ланхәеи лабхәеи рыфны дахын, аха амамзаара кыр даргәақхъан. Ртынхацәа мацк иаалыцхраазаргы, нас рфәааныркылеит, еснагь убла траа азәы узидыңшылома? Аибашьцәа рзы абцъар аархәарц еиларыңсоз ахьымафәа ллымхарыф бзиақәа нарыцылцеит, нас лыңшәма данигоз илитахьаз амацәаз аалымғыхны афатә азы илыңсахит. Уинахыс лымафәа бзиақәагы акәтағь, ахш, ашә ухәа ирытнылыңсаххъан. Лааигәа утрак қалцеит, аха уигы абалызхоз! Шыжьнатцы иаалгахъан зыххәатцә тартаруа игылаз ацъықәрей алапқьақәа фыхны. Ицәрышкәа-цәрышкәаза иқаз лхәыцқәа еибарцо, иқалтарц илтахыз тыртцауан.

Аңшаза хәызбала ифырпны, ахыга икылхны, цыка хәычык нафаны илкәахаит, уи амажәа иалхны ачашәқәа лзит. Ацъықәрей аза иалытәтцәоз ахәша, хшла икәахазшәа иартатейт. Аффы лақалахауа ауада ианаафнала, амла иакуа акәындхә икфәтәаз лхәыцқәа рқынца аарчыхәчыхәит. Илзуаз асаан антцаха лымтақәа ианаалыкәша, лылағьрыз аахажжылеит, аха лхы златцакыз

акасы лылахь илахыкны длахан, лыбла қапшықәа дмырбакәа иналхалыршьшыт. Ахәыцқәа рызхара анырфа, ргәалақазаара шышьтыцыз анылба, лаақсарагы лыхъеит.

Иацтәи амш еицшмызт иахьатәи, аҕеитанакит, ацхарра инагәтасны иаацәыртцыз ахьшәашәара ахауа еиланаршынтын, ақәаршшы ағынанахеит. Инцәар хәа дшәаны дзеичахалоз лымқәа ахьейкәыз еиха-еиха рғыгхара иагхон. Лымчымхара лынмырпшкәа дындәылцит мғык аалгарц. Гәйдкылак аашьтылхуан еицш, лылацш нақәшәеит ицатцатуа икажьыз цыск. Илкыз шьтамцакәа иналырхәы-аалырхәит. Атцыс қачқачон, ацсрахы ахы архахьан, ахәы еилабааза еилацабны иқан. Ашьшьыхәа лымқәа инарықәтцаны ашнықа иналгеит.

Лыцхацаәа ахәмарра иакәытын, иналызхьацшит. Руазәк деилагеит, ари ағааста ашны изышнабгалеи хәа, аитцбы днеины, лан иаалымхны ауацьяк ацхаррахь днаскьаны днатәеит.

– Аригь ацсы цоуп, рыцхарак иакәымшәакәа икам, ауашы зегь рыцхаишьозароуп, агәакра иакәшәоз диашсыр иашазам. Ацсы хәеикәырхозар аабап, – лхәеит ран.

Мышқәак абжы азтымкааит, аарла ашьап хәыцқәа арцысуан, аха уигы хьаак ишаргәатеиуаз удыратә иқан. Мчыла ағы еихыхны афатә цатцо, азы адыржәуан. Убри аамтазы иғарыз ашнәта рыфатә есаaira рымцәара иағын. Ан лхәыцқәа ирыдкыланы атцыс крақалтон, бжеихан лара лыхәда чагыак мылбаацкәа дшыказгы.

Ахәыцқәа алахәмаруа атцыс андыраацсалоз ықан, уи гәазтаз ран ус ралхәеит:

– Абригь шәара шәеицш ихәыцуп, ацсы цоуп. Арыцхашьара ауашы илазароуп. Ахәытәыхәытәра шәакәытцны тынч шәаатәеи, уажәы сара ишәзеитасхәоит абри ашыза ахтыс иакәшәаз цыск азбахә. Уигы убас ацсы ахымтыцкәа азын агәтаз, асы ишылажьыз цхәыск илбеит. Ашнықа иааганы илырцхеит, акрақалцеит. Краамта ацсреи абзареи ирыбжыагылаз атцыс, енак аҕеаршәшәан, игыргыруаз ашьап пақәа инарықәгылеит. Уи ашнәтакны инхон шәара ишәеицшыз шыца азгабцаәа хәыцқәа. Руазәк ирыцхашьаны, лнапы икәыртәан акранақалтоз, егы дагыуан, иафо амазар ахала иафааит хәа. Уи атцыс еимакны ианеибапқалоз ықан, аитцбы дықәцаны илымжәаны дышәуан. Аихабы акы ахьыр хәа дшәо дкыжкыжуа длышьталон. Аамта цытк цеит, атцыс аҕеибнаҕеит. Адунеи ағы ахаан уашы иимбацыз цсаатә цшрак аман иара. Цштәы рацәала еилацсаз амцәыжәоақәа цырцыруан, ахы иаакәыршан цаха

ќаќќала иќаќаазшќа иалдан. Абжыы иацќымшќо ићнаго иалагахъан, аха ацшќма лыцќа еитцбы иќќыжќага хќа лќаынамзараќаа аалырцшхъан.

Аамћа цон, азќаб еихабы аћыс ада шќаќак ќалымћо, илфоз лќаћаћќќа ацеиќылшон. Дара рыда аќны азќгы даныќамыз, аћыс шќаќаќон. Лара лшќа-лда ићалоз абжыы ссир деимнадон, илќаыћаќаќа дыхќмаруан.

ќнак аќны дыќамызћ, данааи, лћыс лымбеит. Лахќшќа лќќатеиах цћќо, ирббаза ахшќырахъ ишлыршќыз лхќеит. Ацќа еихабы деилагеит. Ахќылыхќылыхќа асы ауан, адќќа ќаашќаќараза, акы уашќћалеит хќа иу-бомызћ. Лымаћќа цќаќа налышќћаны аќны дындќылћит. Дааќќымћћакќа аћыс ахъз хќаны ќылћуан, илќыќќќа иќаћќоз лылабжышќќа асы дырзыћуан, лымќагы тќыхаа иалырдон. Даацсеит, дќарахеит, уаќа налыламќќа, лыцсы лылышќшќан, асы днылаћаит.

Ашќшќыхќа ицќаза иќаз ќ-напыќ даашќћырхын, ахќћы ќыуардын днан-дыриаалеит. Аќќа рцынћа иќылќќоз аќаќ цќарран илыќќћќаашон. Ды-ћќазу даацшызу лыздыруамызћ. Оумаќала ицшзас рцыск иблаќќа еихмыр-сыќ длыхќацшуан. Дгыларц деихеит, уиаќахеит, дызхќацшуаз ихаќсахќа ныћабеит. Лыблаќќа аахќаны еићах дныќќаеит. Лааигќара аћыс ыќаны дахќ-чозшќа лќаы ааћынчхан, дынћаќахаа дыћќеит.

Аќќа еибарцќ, еибархќмаруа гќашќ хќарак дуззак ианаадгыла, атхќрцќ-хќа аћќа даалћын, дааќќћќеит. Иаалыќќыршан шќћы ќаќаќла иќќћан. Хан хќыћќќара дук ашќќа аартны иќан, уахъ дыќналарц амардуан днаќало-ны, даазгаз аќыуардын аалгќалашќан данхќацш, ићабазшќа иќамызћ. Иќоу лзеилымќаауа, лацќа иќаз хќы-разныла ихырчаз ашќ аартны дныќналеит. Уа еилауаћуауа ауаа ќнан. Усда уаќ дубомызћ. Аќны еилзырго дналыдгылан длазћааит дахќыќоу еилылќаарц, аха дхќацшынгы дылмыхќацшит, лымч зегъ еизакны ахќќа даарысуа асаба рылылхуан. Уи дналыдћны адашќма зызќзќоз дналыдгылеит, длазћааит. Аригъ анќылымћ дналыдћын, ахќыќаћарћахъ лќыналхеит. Афатќ ќазћоз аћќажќара аќќым, ирызќзќоз рсаанќќаћќагы рыбжыы гомызћ. Дхарахацшуа, дахќцо лзымдыруа ахан хќыћќќара дшыќназ, лћыс ашќаќабжъ лаћаит. Дгќыргъан дааќќћќаааит, днаћќит, дааћќит, аћыс збозар хќа. Иара цъаргы ишыќамызгы, ашќа еиќќћќомызћ, уи абжыы ахъгоз дашќћалан дцон, сазааигќахеит анылгќахќуаз, абжыы наскъон. Ашќа дћыћны мќахќаастак даныланы дышћоз, ќаршќара дук ахъ дыќќанагалеит. Уаќа шќћы-ла ихќан адќы, аханы угылар аћыхќа хќаак амазам угќахќуан. Ицъалшќоз, амлагы даќзомызћ, ашќћќа рыблахќыгара шцъалшќоз, илызгќамћќа иаанћќеит, ашќац кашышыы иахќыќаз бнарак днылалеит. Амшќќа цон, ихќлон, ишон. Кыр дныќќахъан, даацсеит, шќћа аћыс абжыы еихсыќхъеит, ларгы дахќцо лыздырзом. Уаанза ићынчыз лќаы гќќаны аисра иалагеит. Лылаћќа таауа даналага, илќаыгќа иќаз цќла шќпаќ адацќќа лыхќынћаны днаеит.

(Иацу ыќоуп.)

АҤОУРЫХ АДАКЪАҚӘА

Диана Ахба

АҚӘА АҚАЛАҚЪ АЖӘЫТӘЗАТӘИ АҤОУРЫХ

Ақалақъ Ақәа иамоуп иара ахатәы ҫоурых ду. Ишдыру еицш, абри атыц аханатәгы иахьзын Ақәа хәа.

Ара иупылоит, ажәытәзатәи ахахәтә аамта инаркны, аҫоурых иадхәалоу анхартақәеи усқантәи аамтазы ауаа рхы иадырхәоз амаҫәрқәеи.

Азеижәтәи ашәышықәса антцәамта инаркны 1940-тәи ашықәсқәа рҫынза, Ақәа аонуцқа аҫоурых атцааразы аусруан еицырдыруа атцарауаа – В. И. Сизов, И. А. Азынба, Л. Н. Соловиов, А. С. Башкиров.

Аха иаха ицауланы, инартбааны атцаара далагеит рацхьазатәи ацсуа археолог Михаил Мамет-ица Трацшь 1951–1967 шықәсқәа рзы. Уи имѡапигаз аусурақәа ирыбзоураны, ицшаан ѡынѡажәижәаба археологиатә бақақәа.

М. М. Трацшь иѡыцны иаирцшит даара аҫоурых ду змоу ажәытәзатәи абақа ГУАДИ-ХУ XIII–VII-тәи ашәышықәсақәа хара хера қалаанзатәи аамта иатцанакуа ацсыжыртақәа. Уи хара хера қалаанза I азқышықәса иатцанакуа нхарта тыцын. Уи заатәи абѡатә эпоха анеолит аамта иатәуп. Ицьюшьартә иҫоуп ара ирыцшааз еиуеицшым архелогиятә цшаахқәа. Урт рхыцхьазараѡы иҫоуп анышәапшь иалху арнаментқәа, ацхалқәа, асаанқәа, насгы аиха иалху аихалыхқәа, ахәызбақәа ухәа убас егыртгы. Убри аамтазы иѡыцны рхы иадырхәо иалагеит абѡеи нас ацъази.

Аинтерес ду рытцоуп абѡа, ацъаз (абронза) иалху ацшаахқәа рыхкқәа, усқан

рхыпхьазарафьы икоуп даара аинтерес ду зцоу ариуалтэ пшаахкэа, ускан рхы иадырхэон ариуалтэ ныхэарақэа рымѡацгаразы. Убарт иреиуоуп ацэ асахьа, иара убас еиуеипшым ацстэкэеи ауафьы исакхьеи змоу амацэаркэагы. Аха ара ицшааз иаарылукааратэ икоуп ацъаз иалху, зсахьа цкъа еилкаам аскульптуракэа ѡба. Урт зеипшу еилкаазам, ртэыѡакэа рхы ашьтахька идэыкэцоуп, рлымхакэа цыхза, рыфэқэа аартуп, насгы ифны ицо рсахьа рымоуп. Цкъа уахэацшыр, ала асахьа хэычык еипшуп, алымхакэа рыла – ашьабыста. Арт реипш икоу амацэа зладырхиоз асахьакэа, макьаназы цьаргьы алитературафьы иахпымлацт. Зызбахэ хамоу ацшаахкэа актэи азкышыкэса хара хера калаанзатэи аамта иатцанакуеит.

Акэа аѡнуцка икан ицегьы итбаау анхартакэа, урт иреиуоуп Алашарбага кэацшь хэа ацоурых афьы ахьз змоу атыц. Уи ашэышыкэсақэа хара хера калаанзатэи аамта иатцанакуеит. Арака, атцарауаа археологиатэ усуракэа ианырфьыз, даара акрызхьыцуа, уамашэа ицшзоу, сахьала ифьычоу ацшаахкэа рбеит. Рацхьазакэны абра аус иуан археолог Л. Н. Соловиов, уи ицшааит ифьыцу анхарта тыц (новый тип поселения с «текстильно керамикой» атекстильтэ керамика аамтакэа ирыцанакуа. Уи адагьы, абра ирыцшааит археолог Иессен ибзоурала ацыкхыш амшын итыганы аус адызулоз ауаа рынхарта.

1954 шыкэса инаркны Алашарбага кэацшь иатцанакуаз атыц афьы аус иуан ацсуа археолог М. М. Црацшь. Даара ирацэоуп, ацак дугьы рымоуп абра ицшааз амацэаркэа, урт иреиуоуп анышэацшьи ацъази ирылху ацшаахкэа, ацсыжратэ хэацшьа (урна) дуқэагьы, ѡынтэтэи ацсыжра иазкыз, урт рыѡнуцка итан ацъаз иалхыз аихакэагьы. Атцарауѡ М. М. Црацшь иазгэеитеит, абарт рѡызцэа ахацшьакэа абра ишыкартоз. Уамашэа иубаратэ икоуп ахрафэа (акубок) хэаизышьтоу, иаакэыршаны итацканы арнаментмакеипшизну. Ариахрафэа (акубок) ариуалтэ ныхэарақэа ирызкын. Ара ицшаан анышэацшь иалху дафэа ритуалтэ мацэарк, уи х-мазык рсахьа амоуп, рыхкэа цьарак ирхоуп, арахь амацэипшуп, аха алеопард асахьагьы амоуп. Дара рсасақэа аартны иркуп, рцэеиржьи фьычоуп илакьылакьуа амацэыс асахьала, итырчцаауп ахэацштэыла. Даара ирацэоуп Алашарбага кэацшь афьы ицшааз ацоурых азы еицырдыруа амацэаркэа, урт рхыпхьазарафьы икоуп анышэацшь иалху амацэаркэагьы,

аҕыз иалху агеометриатэ сахьа хккэа рыла итаҕканы иҕацоу. Иара убас, аихақэа рҕы иануп еиуеипшым алақэеи, аматқэеи, аҕсызқэеи рсахьақэа. Араҕа иупылоит аныхэара амѡаҕгара иазку ацэи, егьырт аҕстэқэеи аҕсаатэқэеи рскульптурақэа, иара убасгы аҕыз иалху амыругақэагы.

Аҕыз иалху абнацэи ацэи рскульптурақэа, урт аныхэарақэа раан аныхэаѡ алабашьа иахатцаны дныхэон. Алашарбага ҕаҕшь аҕы ирыҕшааз аҕсыжырҕа, IX ашэышықэса инаркны VI ашэышықэсанза аамҕа иатцанакуа акультуреи атрадициеи еикэырханы биҕарала еимырдон. Аҕэа ақалақ аѡнуцҕа, Марр имѡаду ааигэара, иҕшаан анеолити заатэи аҕызи раамҕа иатцанакуа аҕшаахқэа, уи адагы уа ирацэоуп Аҕэа ақалақ аѡнуцҕеи амшын ааигэареи иҕшаау аматэарқэа. Убарҕиреиуоуп, анышэаҕшь иалху аѡыра зну, Аҕэа ақалақ аҕы М. М. Траҕшь ииҕшааз аматэар. Уи анышэаҕшь иалхны ибылны иҕацоуп, агэҕа итаҕканы 33 мм ѡыра ануп. Еицырдыруа ацарауаѡ, алингвист Г. Ф. Турчанинов даҕхьеит ари аѡыра. Уи Майҕэаҕтэи аҕшаах колхидатэи аѡыра хэа иҕхьазоуп. Аѡыра иҳанахэоит: «Абри ақалақ зыргылаз Аҕэа Соулах иоуп, Лыхнытэи Ахцэарах «Ашьхақэа ртэыла», хэра ҕалаанза I ашэышықэса» (Турчанинов 1971 ш. ад. 30). Абри ала иубаратэы иҕоуп Аҕсны абырзенцэа анааи аамҕазы, Аҕэа ажэытэзатэи аҕоурых аҕы еицырдыруаз аҕыҕантэи анхарҕаҕыҕқэа шамаз. Анаѡс, абарт аҕыҕқэа рхы иархэаны абырзенцэа аргыларакэа ирылагеит, иаҕьеиҕыркааит ақалақкэеи аколониакэеи.

Мышкызны –
Аңсныка
 ҳынҳәуеит.

Ҳаңсыргы –
Аңсныка
 ҳаңшуеит.

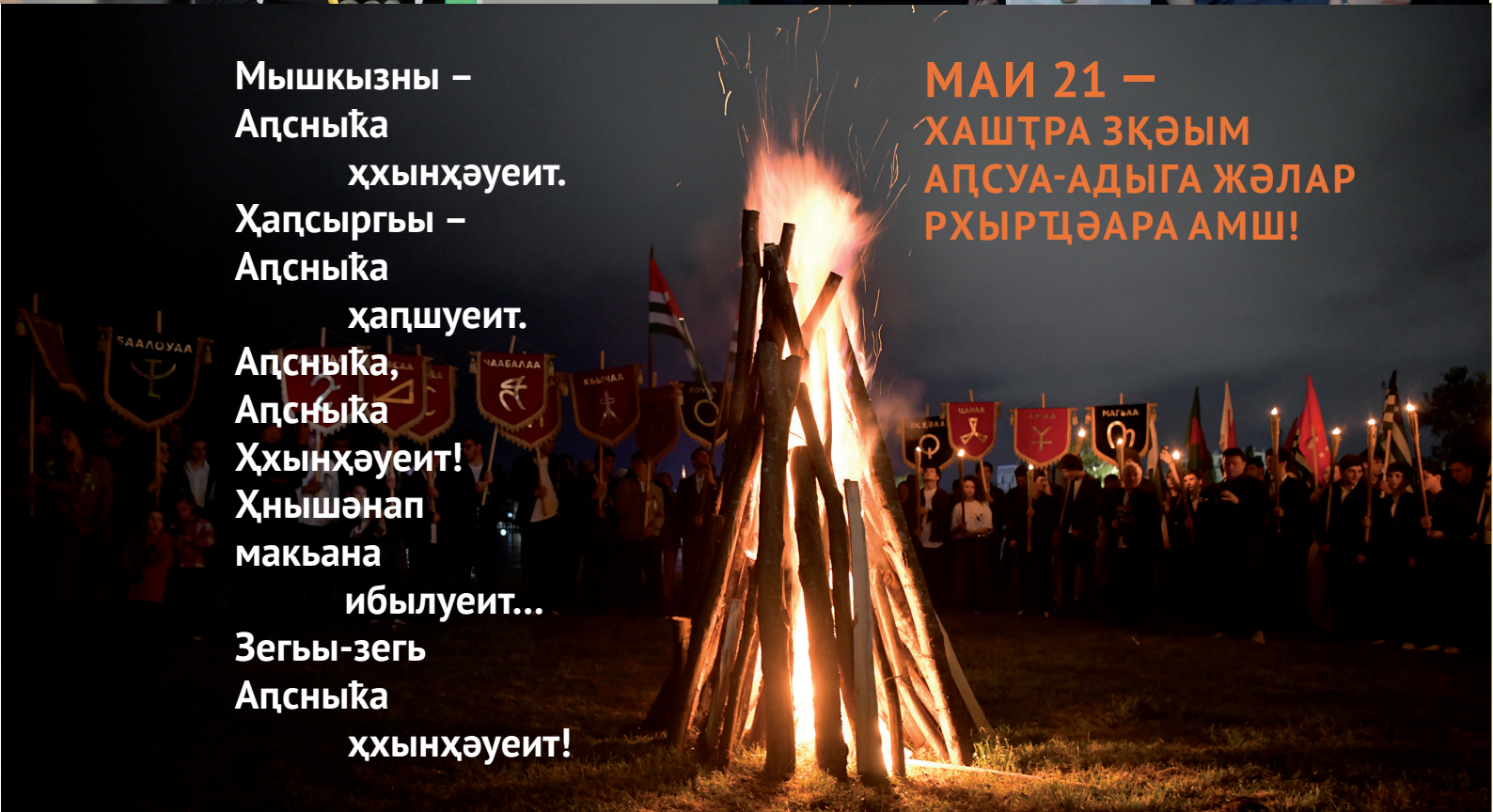
Аңсныка,
Аңсныка
Ҳынҳәуеит!
Ҳнышәнап
макыана

 ибылуеит...

Зегы-зегь
Аңсныка

 ҳынҳәуеит!

МАИ 21 —
ХАШҶРА ЗҚӘЫМ
АҶСУА-АДЫГА ЖӘЛАР
РХЫРҶӘРА АМШ!

*Ажәеинраала – Амра Агрба
Афото – Томас Ҷхаййкә (Спутник-Аңсны)*

Алина Ачқұа

АХЫУАРДЫН

Ажэйтэ Нартаа убас хэахьак рыман, ауафы данажэлак, абахэ ақынтэи дыбғарцауан. Нарт Бадан хэа дықан, данажэы, ичкэын ахыуардын катцаны, ацэқэа ацахэаны, даныртэаланы диган, дыбғейтцейт.

Ауха дхынхэны дцейт. Адырцаены данааи, ахыуардын тлак иағапан иннакылейт, иаргыы уа дтатэоуп. Длалбаан, длыхэнеигейт.

Иаргыы: – Дад, иуасхэо уахауама? Абри ауардын тэахы, уаргыы уанажэлак, уантцаны уалааргойт! – ихэейт.

– Кох, саргыы сышьразы абри ауардын сантцаны саарго закэызей! – ихэан, даара дархэыцит. Нас иаб дганы хапык акны дитэахит.

Ус, ишыказ амлакра ду калеит, рча нтэейт. Ари ачкэын иаб икны дааит:

– Нартаа ирфо рымамкэа икэхеит, ачарыц агылара иакэытцит, иацсы-хэоузей?! – хэа диатцааит.

– Иацсыхэо убри ауп, ача зламцаанахгоз амца рцэағэааит! – хэа иаихэейт. Ачамца анырцэағэа, ачаора роуйт, ача гылейт.

– Ари хара иахзымдыруаз уара иалыудырааи, иабантэааугей?! – хэа чычартахэыс дыркит. Цсыхэа аныкамла, саб Баданыкэа ицсы тоуп, иара иоуп исазхэа хэа реихэейт.

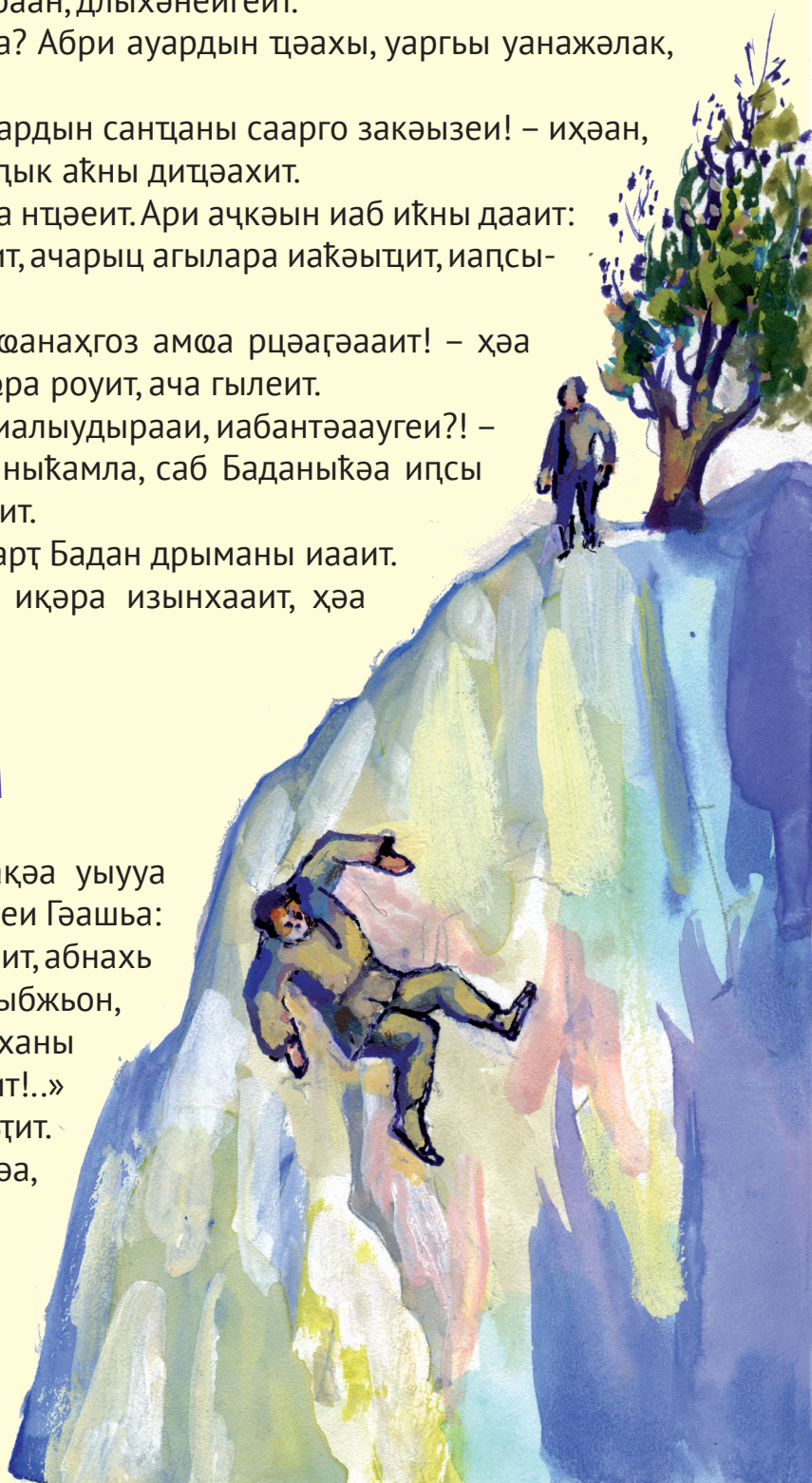
Ицан, ахацафы итэахны имаз Нарт Бадан дрыманы иааит.

Шьтарнахыс, ауафы дыцсаанза икэра изынхааит, хэа абас азырцхэазейт.

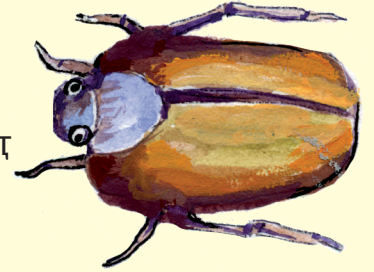
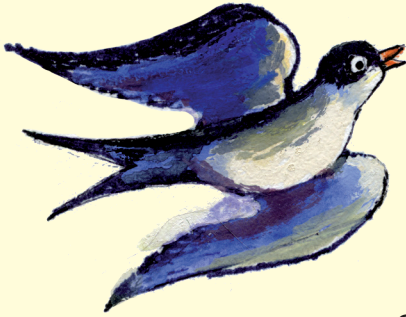
НАРТАА РЛАҚАА

Нартаа ыкэзаауа ианалага, рлақэа уыууа адэы икэхеит. Царта анырмоу, Сағаней Гэашья: «Шэара, иахьарнахыс абна шэаазааит, абнахь шэца! Амла шэанаклак, шыжыы, шыбжьон, хэылбычеха ажэван ахь шэхы рханы шэуыууа, абна хыхьчагас ишэоуааит!..» хэа рыбға лнапы ыкэшьны иоулышьтит.

Уажэыгы абна илоу абгақэа, Нартаа рлақэа роуп.

АЗХЫЦРА ДУ АШЬТАХЬ

Адуinei ауафытэыфса аныкэыртца, амат
Ныхэ цаимбар ифы инеит. Ускан цсы
зхоу зеггы абызшэа рыман, ицэажэон.

– Угба азы анталоз, уцсы еикэзырхаз сара
соуп, агба ахькылтэаз ссааркыақыаны азы ааныскылеит, исхэо
сыт! – ахэеит.

– Уцаны уеимда, иахьыутаху, цстэыс иутаху акэац уара иалухыз сара
иустоит, – ихэеит, Ныхэ цаимбар.

– Абжи Ажэцыси фызцэас исыцта! – ахэеит Амац.

Ныхэ цаимбар Абжи Ажэцыси даарыцхьан:

– Амац шэацны шэца, фатэыс иалнахуа шэаны сара исашэхэа!
– ихэеит.

Ицо, ицо, ишнеиуаз, Амац ауафы ижыы атаххеит.

– Сара ауафы ижыоуп фатэыс иалсхыз, шэцаны ацаимбар иашэхэа! –
ахэеит Амац. – Абжы, абри уара иуыдыстоит, уара ихэа! Ажэцыс уарггы
абри азы шахатра кауцоит! – хэа рыднацеит.

– Бзиоуп, исхэоит, – хэа иакэшахатхеит Абжы.

Амацгы амтэыжэфа амазаарын ускан. Ицырны еиццеит Ажэцысгы,
Абжгы, Амацгы.

– Иахьнеиз, хахьыказ иаабаз-ихахаз зхэо Абжы ауп, – ахэеит Амац.

Абжы исхэоит хэа ишафыз:

– Уара, Абжы, убз акы ыкэыуп, иаакылырхэхэеи? – ахэеит Ажэцыс.

Абз анаакылнархэхэа, Ажэцыс афы илтасын, абз аахнатэеит. Абжы ак
схэоит хэа иалагеит, аха «быжжы» хэа иаанхеит, уаха акгы азымхэеит.

– Амац Ажэцыс иахэааит! – ахэеит.

Ажэцысгы: – Амац кэацс иалнахыз адагь ажыоуп, – хэа ус ахэеит.

Амац афыцхэа Ажэцыс сшыуеит хэа ахы иныкэгыланы афанаанаха,
Ажэцыс анаакэпыруз, ацыхэа аабжынатэеит.

Абри азоуп, Ажэцыс ацыхэа быжытэаны изыкоу.

Ажэцыс ауафы ижыы ацымхэрас, Адагь ажыы Амац фатэыс иамазааит
хэа ацаимбар ифы шахатра ахьауз азы, адэахьы ахаан атра канатцазом,
ауаа ахьынхо афнқэа рфэоуп атра ахьыканатцо.

Савели Цытанаа

Атаҕлыб — Чистотел большой — *Chelidonium majus*

Атаҕлыб – кыршықәсала изызхауа ҕаскынҕицаауп (травинистое растение), амахәқәа ҕейҕыҕшла 1 м аҕынза ирызхауеит, ахыцәқәахь еимҕицаауеит. Абыҕқәа – маҕабҕыуп, иаазыхәхәаны иҕоуп, 5-6 быҕь маҕла еибыҕоуп. Аҕицаа зегьы ахәыҕшқа ақәуп. Ашәтқәа рхыҕхьазара 3-8 рҕынза иназоит, ишьақәгылоуп ҕшыы-шәҕыцк рыла. Ашәҕыцқәа ҕежыуп, 1,5 см рҕынза иаууп. Иҕа-ло агәырҕәыд (стручек) иаҕәоуп, иаазыхәхәоуп, ираҕәаны ажәла агәылоуп. Ишәҕуеит латцарамза инаркны ҕхынҕәымзанза. Аҕицаа ахәҕақәа рыҕҕдәар-стаҕы ажыырзы ҕежыны иалҕуеит.

Аҕсны атаҕлыб злоу агәыҕ аҕынҕә изызхауа иара затәык ауп. Иаҕыҕды-лоит, амшынхықә инаркны хыхьтәи ашьха бнақәа рҕықәқәа рҕынза.

Атаҕлыб иалоу ажыырзы аканҕатцыра ахәшәтәраҕы рхы иадырхәоит. Ажәлар рыхәшәтәра апрактикаҕы атаҕлыб ахархәара амоуп агәатәеи, арыҕҕа чымазарақәеи, насҕы еиуеиҕшым аҕәачымазарақәеи рыхәшәтәраҕы.

Акәатәи алицей-интернат аушьтымтацәә

АХҚӘА

1. Геннади Аламиа. Мџамш. <i>Ажәеинраала</i> 2	7. Ацра. 12
2. Баграт Шынкәба. Аиааира ду амш. <i>Ажәеинраала.</i> 3	8. Анатоли Лагәлаа. Ацәәкәә. <i>Ажәеинраала.</i> 16
3. Геннади Аламиа. Абри ауп сыцгәы зкәу. «Амза жәџанмтцәышә инытшәеит». Ацдан хацда. <i>Ажәеинраалақәә.</i> 4	9. Нонна Ацынцәл. Абзиара амч уанақәгәыгуа. 18
4. Самсон Цанба. Ашьха тьццә. <i>Апоема ацыцдәаха.</i> 6	10. Диана Ахба. Ақалақь Ақәә ажәытәзатәи аџоурых. 21
5. Инна Ахашба. Ахьтәы цаццә. <i>Ажәабжь</i> 8	11. Амра Агрба. Мышкызны Ацсныка ххынхәуеит. 24
6. Владимир Бутенко. Ахәынац хәычы. Абгеи Абжьаси. Агъыч. <i>Ажәабжь кьәқәә.</i> <i>Еиталгеит Амра Агрба.</i> 11	12. Алина Ачццә. Ахьыуардын. Нартаа рлақәә. Азхьцтра ду амш. Ажәлар рхәамтақәә. . . 25
	13. Савели Цытанаа. Атацлыб. <i>Ацсабара акәакь.</i> . . 27

АМЦАБЗ

№ 3, 2026 ш.

Аредактор хада Г. Сақаниа

Амцабз (Пламя)

Аредакциатә еилазаара:

Детский журнал Союза писателей Абхазии.

С. Сазба (аредактор хада лхагыпуаџ)

Выходит один раз в 2 месяца.

У. Адлеиццә (агыжьраз атакцхькәра зыцхькәу),

Адрес редакции: 384900, г. Сухум.

В. Цәыцьба (асахь. редактор),

ул. Званба, 9. Тел.: 226-25-52

Н. Кәарциа (акәша аредактор)

Отпечатано РУП «Дом печати».

Компиутерла еикәлыршәеит С. Барцыццә,

г. Сухум, ул. Эшба, 168

Акьыцхьџы Т. Ахашццә.

Акьыцхьыртахь ирыџоуп:

Ажурнал сахьала еикәыршәеит

Аформат 60/84 1/8.

В. Цәыцьба

Аофсет кьыцхь хкы 3 кв. бгыыц.

Атираж 4000

Ақатаццәка №

Аредакция агызтыц: 384900. Ақәә ақ.,

Икьыцхьып «Акьыцхь Аџны» ақны.

Ажәанба им., Ацел: 226-25-52

E-mail: amtsabz.apsny@yandex.ru

Игыццәеит 1957 ш., рашәара (иун) мза аахыс